

Мартинюк Т.О.

аспірант,

Науковий керівник: Бондаренко І.В.

кандидат архітектури, доцент,

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

ГЛИБИННО-ПРОСТОРОВА ШРИФТОВА КОМПОЗИЦІЯ В ДИЗАЙНІ СЕРЕДОВИЩА

Глибинно-просторова композиція складається з матеріальних елементів, обсягів, поверхонь і простору, а також інтервалів між ними [1, с. 43]. Даний вид шрифтової композиції сьогодні набуває популярності у вирішенні інтер'єрів. Характеризується переважним розвитком в глибину і сприйняттям зсередини. Остання ознака зумовлює її важливе художнє значення в дизайнерській творчості. Виражається воно в широкому включенні різних пластичних шрифтових форм в глибинному просторі. Його протяжність визначається відношенням глибини простору до ширини. При відношенні менш ніж 1:1 простір характеризується як відносно неглибоким (поперечне), при відношенні більш ніж 1:1 – як глибоке (поздовжнє). При відношенні, рівному 1:1, – середньої глибини. Важлива композиційна ознака або художня властивість глибинного простору – відкритість. Ступінь відкритості виражається ставленням глибини простору до висоти обмежуючих його площин. Якщо відношення більше ніж 2:1, то простір вважається відкритим, якщо менше – замкнутим [1, с. 52]. Цілком виправдано уточнення цих даних у зв'язку зі зверненням до масштабної характеристики простору і його підрозділом на необмежену (відкрите) і обмежене (Замкнутий). Велика протяжність і повна відкритість властива зовнішньому простору. Обмежене по протяжності і відкритості, в тому числі і по вертикалі, простір виступає як внутрішній. При домінуванні висоти над шириною і глибиною просторова композиція носить вертикальний характер. При відносно невеликій висоті вона набуває рис горизонтального простору. При рівних значеннях основних координатних параметрів обмежують площин – кубічного. Часткове підвищення або зниження висоти веде до збагачення просторової композиції. У побудові глибинно-просторової, як і об'ємно просторової шрифтової композиції, велику роль відіграє планування. Це побудова

ґрунтується на різному розташуванні елементів в горизонтальній площині. Глибинно-просторова композиція відрізняється розгорнення. Можна виділити три основних її види: осьова, променева і центрична. Види планувань можуть бути суміщені, утворюючи складну планувальну систему розташування шрифтових просторових елементів. Важливою стороною планувальної організації глибинного простору є формування його композиційного центру. Цей центр виявляється своїм чільним становищем щодо другорядних елементів просторової шрифтової композиції [2, с. 117]. Таке становище може виражатися в трьох основних видах:

- центр виділяється як вертикальна вісь, навколо якої розташовуються другорядні шрифти;
- центр замикає горизонтальну вісь, по боках якої розташовуються другорядні шрифтові елементи;
- формування центру відбувається на основі асиметричного розташування навколо нього підлеглих шрифтових елементів.

Планувальний характер глибинного простору виявляється також за рахунок його різного членування по горизонтальній площині. Виділяються три основні види такого членування: по глибині, ширині і вільне членування – в різних координатних напрямках. Кожен такий вид визначає свій характер побудови глибинно-просторової шрифтової композиції. Перший – розкриття в ній перспективних планів (лаштунків), їх різне розташування по глибині (наближення або видалення). Другий – освіту поздовжніх осей – «нефів». Третій – формування так званого перетікає простору, в якому окремі зони розташовуються вільно, проникаючи один в одного. Часто планування ґрунтується на поєднанні різних видів. Якщо врахувати можливість зміни геометрії планувальних форм, то можна говорити про крайньому розмаїтті і множинності варіантів планувальних побудов глибинно-просторових шрифтових композицій. Головна композиційна задача тут полягає в тому, щоб ці побудови придбали свій чіткий, яскраво виражений пластичний характер. Для виявлення глибини простору часто недостатньо підкреслення початкової і кінцевої його кордонів. Потрібні проміжні членування просторово обмежують площин в вигляді вертикальних виступів – «пілястр» або «лаштунків» з інтервалами між ними, причому в такій кількості і розмірі, при яких забезпечується їх чіткий відлік в просторі. Перебільшення або применшення кількості і розмірів цих членувань веде до порушення композиції, цілісності

глибинного простору або, навпаки, до прояву її монотонності. Найбільш успішно проблема вирішується при виявленні передніх, середніх і задніх планів шрифтової композиції. Глибина, виражена перспективою, може бути візуально змінена за рахунок штучного зниження і підвищення, а також нахилу і повороту площин в сторону лінії горизонту або перспективної точки сходу. У тій же мірі вона візуально збільшується або зменшується з допомогою штучного скорочення або розширення інтервалів. З урахуванням рішення тих чи інших художніх завдань внутрішній простір, подібно зовнішньому, може бути піддано необхідному графічно-пластичному моделюванню. Проводиться це моделювання за рахунок використання різних композиційних засобів – членування і фактурно-рельєфної обробки площини, використання на них написів і знаків [3, с. 117]. Зміни можуть стосуватися різних координатних параметрів простору – його «верху» і «низу», бічних площин. Використання коштів побудови композиції підпорядковане рішенням часто протилежних за значенням завдань, наприклад, зниження і підвищення простору, його розширення і звуження та ін. Складні завдання, природно, вимагають поєднання засобів, побудови більш складної просторової шрифтової композиції. Не існує жодних було готових рецептів і обов'язкових правил у використанні закономірностей і засобів шрифтової композиції. Вивчення законів композиції саме по собі, безперечно, не може замінити живої творчості, творчої інтуїції. Разом з тим знання цих законів дає ту професійну підготовку, без якої неможлива професійна робота. Уміння малювати навіть найскладніші шрифти ні в жодному разі не рівнозначно знанню художньої конструктивної грамоти. Необхідно знати закономірності, згідно з якими будується шрифтова композиція для використання у будь-якому просторі.

Список використаних джерел:

1. Взаимоотношения формы. Классификация шрифтовых композиций. URL: http://life-prog.ru/1_1291_harakteristiki-kompozitsii-shriftovoy-grafiki.html
2. Искусство шрифта. Работы московских художников книги 1959–1974 гг. Москва : Книга, 1977.
3. Лебедева Е.В., Черных Р.М. Искусство художника-оформителя. Москва : Советский художник, 1981.